

nije nikako moguće. Tehnički elementi balade javljaju se i u lirskoj pjesmi, pa ta podudarnost olakšava prijelaze između lirike i epike. A veoma često vezuje ih zajednički krug motiva: o nesretnoj ljubavi, o prijeporu među ljubavnicima, između roditelja i djece, između bračnih drugova, pa o gorkoj sudbini regruta, vojnika i ratnika, a i o pustolovnom životu hajduka. Sve to privlači i čvrsto vezuje oba svijeta — svijet lirske pjesme i svijet balade. Zato mogu bez većih poteškoća baladični ulomci ući u lirske pjesme i organski se u njih utkivati.

Balada objašnjava, tvrdi Sirovátká, mnogo toga o čemu lirska pjesma šuti, i tako dopunjuje sliku života i svijeta, koju oskudnije iznosi lirska pjesma.

Autor donosi popis naslova onih balada koje su poznate u Češkoj i Moravskoj, a koje su se pjevale i u Slovačkom, zatim nabroja nazive onih čeških balada kojih nema u slovačkom pjesničkom fondu. Isto tako bilježi i one koje postoje i u Češkoj i Slovačkoj a nisu dospjele u Slovačko. Tu su i primjeri balada koje su nepoznate u Češkoj, a raširene su u Moravskoj, osobito na istoku.

Mali je broj balada koje su proširene samo u Moravskoj; većina ima svoje varijante, bliže ili dalje, u Slovačkoj, ili dalje u Ukrajini, ili još dalje: kod južnih Slavena, ili pak u Mađarskoj.

Najbrojnije su i najbliže paralele između balada moravskih Slovaka i balada u Slovačkoj. Ima ponešto analogija i s pjesmama karpatskim i ruskim.

Karakteristika je Slovačka, odnosno istočne Moravske uopće: da se javljaju motivi o Turcima, čega u zapadnoj Moravskoj, Šleskoj i Češkoj nema. To su najčešće tzv. »zbojnjicke« (tj. hajdučke) pjesme, koje potječu iz vremena turskih osvajanja u Evropi. Srodnost takvih motiva u Slovačkom s onima iz Slovačke i Mađarske veoma je vidljiva.

Sirovátká donosi i primjere balada isključivo lokalnog — slovačkog podrijetla.

Dvostruki izvor balada u Slovačkom — pod utjecajem slovačkim i češkim — autor smatra da je osobito obilježje slovačke balade. Slična pojava češko — poljskih utjecaja rodila je podjednako pjesme osobitog značaja u Vlaškoj i u Šleskoj.

Zasebity timbar imaju slovačke pjesme pod utjecajem vlaškim u karpatskim krajevima (Valaško), koje su posljedica kolonizacije vlaških nomada s Balkana, u XIV stoljeću, u te krajeve.

Doprinos slovačke balade u fond češke baladične tradicije odigrao se u plodonosnom susretu češkog, slovačkog i karpatskog etnosa.

Slovačko je Sirovátki garancija čvrstih veza između Čeha i Slovaka u budućnosti, kao što je to bilo u prošlosti.

U drugom dijelu Sirovátká donosi cijeli niz izvanrednih poetskih tekstova slovačke balade.

Zlatko Tomičić

KENNETH S. GOLDSTEIN, A GUIDE FOR FIELD WORKERS IN FOLKLORE.
The American Folklore Society. Hatboro, Pennsylvania 1964, 201 str.

Ovaj je vodič pokušaj da se pronađu djelotvorne tehnike i metode za prikupljanje folklornog materijala na terenu. On ne sadrži znanje o pojedinim granama i teoriji folkloru, nego polazi od činjenice da je skupljeni materijal baza svake nauke. Budući da se folkloru i folkloristici daje različito značenje i opseg i da ne postoji opće prihvaćena definicija folkloru, autor insistira na temeljitoj i sistematskoj skupljačkoj djelatnosti koja će dati pouzdanu i svestranu bazu za analizu, interpretaciju i vrednovanje, bez obzira na pristup i školu koju pojedinac zastupa.

Ovo je nastojanje razumljivo kad se uzme u obzir da postoje različite škole i metode u američkoj etnologiji, odnosno antropologiji, a također u folkloristici. Autor citira Richarda Dorsona, koji je u svojoj »Teoriji američkog folkloru« naveo sedam različitih tipova istraživača, skupljača i popularizatora folkloru.

Goldsteinov vodič nastoji iznijeti opsežnu, sveobuhvatnu metodu terenskog rada, kojom će se služiti podjednako profesionalci kao i amateri — skupljači.

Knjiga je podijeljena u devet poglavlja. Polazeći od sheme po kojoj se odvija svaki znanstveni rad, autor detaljno obrađuje najprije prve dvije etape (postavljanje zadatka i analiza tog zadatka), a najveći dio knjige obrađuje treću etapu rada (prikupljanje podataka).

Posebna poglavlja posvećena su određivanju duljine vremena koje će se provesti na terenu; svestranoj pripremi prije izlaska na teren; uspostavljanju veza, kontakata i njihovu održavanju u sredini koja se proučava.

Od metoda autor detaljno obrađuje metode promatranja i intervjua, posebno se osvrće na problem bilježenja podataka i na opremu — tehnički pribor koji može koristiti u radu. Zadržava se i na problemu provjeravanja podataka i navodi za to nekoliko načina.

Na kraju spominje još neke dodatne metode, među koje ubraja i upoznavanje lokalnih publikacija i ostalih sredstava komunikacija te skupljanje od djece. U posljednjem poglavlju govori o stimuliranju i nagrađivanju kazivača.

U pogovoru autor sam stavlja dva prigovora svome djelu. Usprkos njegovu nastojanju da priručnik bude od koristi što većem broju folklorista, sam uviđa da je on ipak pretežnim dijelom lokalnog značenja (za jedan dio Amerike i zapadne Evrope, tj. Anglo-američke zajednice, gdje je autor stekao svoje iskustvo). I drugo, što proizlazi iz prvoga: da je priručnik prilagođen društvima u kojima je folklor davno prešao vrhunac svoje vitalnosti.

Na kraju vodiča donosi se bogata bibliografija (među ostalim citira se i djelo Lj. Janković: Uputstva za prikupljanje građe o narodnim igrama, Beograd 1940).

Knjiga Kennetha Goldsteina jedan je od rijetkih priručnika koji obrađuju metodu terenskog istraživanja folkloru. Držimo da je, bez obzira na eventualne moguće prigovore, potrebno i korisno skrenuti pažnju jugoslavenskih istraživača na to djelo ovim kratkim prikazom koji ima jedinu pretenziju da posluži kao informacija i upozorenje.

Zora Orepić

RAD VII-OG KONGRESA SAVEZA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE U OHRIDU 1960. GODINE. Ohrid 1964, 479 str.

Opsežan zbornik od 60 (!) priloga zahvaća četiri kongresne teme: 1. Razvitak narodnog stvaralaštva Makedonije; 2. Narodna umjetnost u svjetlu zakona društvenog razvitka; 3. Narodni muzički instrumenti; 4. Tragom najstarijih folklornih nasljeđa.

U uvodnom referatu prve teme K. Penušliski, H. Polenaković i Ž. Firfov zajednički izlažu opće, pretežno informativne podatke o cjelokupnom folkloru Makedonije.

Najviše priloga posvećeno je narodnoj književnosti. O zapisivačkom radu i publikacijama Stefana Verkovića izvješćuje R. Medenica. Značenje skupljačkog rada Marka K. Cepenkovu prikazuje Penušliski, a Profirevićevu »Zbirku narodnih pesama i običaja iz sreza galičnickog« Ž. Mladenović. H. Peukert objavljuje raspravu o refrenu u makedonskoj narodnoj lirici. O pjesmi »Biljana platno beleše« referira H. Polenaković. D. Malenko prikazuje lirske narodne pjesme u gradu Ohridu. G. Todorovski ističe pozitivnu ulogu mistifikatora makedonskih narodnih pjesama u buđenju narodne svijesti makedonskog naroda u drugoj polovini XIX stoljeća. O novoj arhivskoj građi u vezi sa Zbornikom braće Miladinovaca objavljen je samo rezime A. Spasova.

Makedonsku narodnu muziku zahvaćaju tri referata. Pretežno informativni pregled te muzike i kritički prikaz rada njezinih zapisivača daje Ž. Firfov. Među makedonskim triasimetričnim taktovima V. Hadžimanov detaljno obrađuje »makedonsku sedmorku« (3+2+2). V. Nikolovski kritički prikazuje makedonski muzički folklor u X i XV Rukoveti St. Mokranjca.

O porijeklu ustaničke nošnje u Makedoniji 1903. i njezinim kasnijim tragovima izvješćuje D. Nikolić. Izrađivanje pušaka u Tetovu obrađuje Đ. Petrović.